

M. és J. 39-40 sz. 1921.

A nyolcvan éves Vadász Ede.

A nagy emlékező sem kerülheti el sorsát. Ezuttal róla emlékezünk.

Róla, a kedves, agilis, fáradhatatlan öreg uról; a mindig frisset, újat, érdekeset ujságoló publicistáról; a roppant tudásu jogászról, statisztikusról és ami rendkívüli egyéniségét legfőképpen jellemzi: — a híres, csodás, szinte félelmetes emlékezőről: Vadász Edéről, klubok, redakciók, társaságok közkedvelt „Vadász-bátyjára”-ról, akit néhai jó Ágai Adolf is csak „Vadász-bátyám”-nak titulált, ámbár kor szerint ő volt idősebb kerek két esztendővel. Az egyetlen cím, amit elfogadott és talán az egyetlen kitüntetés, amire máig is büszke, hogy az aranytollu Porzó, öregebb létére is bátyámuramozta.

1835 március 31. Jánosfalva

Valamelyik lap kipattantotta róla, hogy nyolcvan esztendőös lett és ennek nyomán az egész sajtó Vadász Edét dicsérte a mult napokban. De az öreg ur azt mondja, hogy az emberek nem emlékeznek pontosan: ő csak roshasonoh másodnapján lesz nyolcvan esztendőös.

A mult század hatvanas éveinek vége felé, amikor rendkívüli képességeivel feltűnt a főváros társadalmi életében, úgy tetszett, hogy a politikai áradat sodrába kerül. Friss, fiatal erő; biztos, jó fellépés; pompás szónoki képesség; kitűnő toll; nagy nyelvismeret; jogban, statisztikában kész szaktudós; de szakmája minden, mert nem kerülhet szóba olyasmi, amit ő ne ismerne és ne tudna precízebben mindenki másnál: hiszen olyan rendkívüli és csodás az emlékező tehetsége, hogy amit egyszer lát, hall, vagy olvas, az — akár csak gránitba vágnák — örökre emlékezetében marad. Ezenkívül elsőizigleni unokaöccse a nagyhatalmu Wahrman Móricnak és még nincs harminc esztendőös.

Hát kire várna a közpálya, ha nem reá!

Ir, agitál, korteskedik. A liberális Deák-párt, Pesten nagyrészből neki köszöni diadalát.

Nyakig van a politikában, amikor Gorove kiemeli belőle és magához veszi az akkori földművelés; ipar- és kereskedelemügyi miniszteriumba. Minthogy roppant jól bírja a munkát, hát természetesen a nehezét rakják reá. De közben a belügyben még nehezebb akad. Kodifikálni kell a kihágási törvényt. Gondolkodás nélkül átteszik oda, amíg a fontos munkát elvégzi. De a miniszteriumban nincs maradása. A fővároshoz kerül tanácsjegyzőnek. Itt nyolc esztendő alatt végig szolgál minden ügyosztályt és amikor őt valamelyik új ügyosztályba helyezik, csalhatatlan jel, hogy ott sürgős és fontos dolog készül. Új kodifikációs munka van? A jogügyiben találjuk. Organizálás folyik? Keresd a szervezésügyiben. Az új népoktatásügyi törvényt kell végrehajtani? Természetesen, hogy a tanügyi osztályba kerül. A kormány új adókkal kedveskedik? Ott ül az adóügyi osztályban. Így megy az, végig a pénzügyi, gazdasági és egészségügyi osztályokon is.

Tulajdonképpen ő volt az első zsidó vallásu tisztviselő a fővároshoz, aki a közgyűlés választási hatáskörébe tartozott. És bizony, mivel a főváros-

hoz zsidónak *bejutni* már akkor sokkal nehezebb volt, mint most *kikerülni* onnan: gondosan elő kellett készíteni a választását. A zsidó városatyák semmiképpen sem akartak kudarcot vallani evvel az első erőpróbájukkal és roppant ravasz haditervet eszeltek ki.

— Minden zsidó városatya — szól a titkos utasítás — nyerjen meg egy keresztény kollegát. Csak egyet. Ha ez az egy biztos, többre ne is fecsérelje az ékesszólását. Nincs szükség reá. Ezzel a kulccsal biztos a többség! . . .

A roppant egyszerű és bölcs utasítást a hit-sorsosok híven követték. Mindenki nyugodt volt, mint aki jól teljesítette kötelességét.

De nagy lett ám a megdöbbenés a szavazás előtt, amikor észrevették, hogy csak egyetlen keresztény kollegájuk: *Török*, Király-utcai patikus állott közéljük. Egy keresztény? Hisz minden zsidó megnyert egyet! Mi történt itt? Hol csuszhatott ilyen végzetes hiba ebbe a biztos matematikai tételbe?

Hát egyszerűen ott, hogy Török patikus urat ment el kapacitálni — mindenki.

De ezért baj mégse történt, mert minden ép-kézláb zsidó bejött szavazni. Kivéve az egyetlen *Wolfner Gyulát*, aki azt mondotta, hogy ha egy zsidó ember ezerhatszáz forintért elmegy hivatalnokoskodni a városhoz, az csak számár lehet, akármilyen jó hír előzi is meg. Már pedig ő szamarat tanácsjegyzőnek nem választ: tekintet nélkül a vallásfelekezetére.

Vadásznak aztán, amikor megválasztották, első dolga volt, hogy *hivatali szobájának bejártára mezüzet szegezett*, ami egész nyolc esztendei tanácsjegyzősködése alatt ott diszlegett Budapest székesfőváros székházának egyik ajtófélfáján.

És hogy ez nem mese, arra nemcsak *Vadász Ede* emlékező tehetsége garancia, hanem a szava is. Már pedig ezt — valami kis váltókölcsönről volt szó — egy fél századdal ezelőtt ekképp jellemezte *Wahrman Móric*:

— *Vadász* olyan becsületes ember, hogy a kölcsönvett könyvet is visszaadja és inkább rossz szivart sziv — de csak a magáét.

Azt hiszem, hogy ha most akad olyan, aki kölcsönkönyvet visszaad, annak még ma is szabad váltókölcsönt adni. A saját szivar? Ezt *Vadász Ede* is abbahagyta. Mert egyszer megjárta vele. Valami banketten *Festetich György külügyminiszter* mellé ültették. Asztalbontás után kivette a tárcáját, és rácvujtott. Épp napokat füstöl a miniszter orra alá, amikor ez előzékenyen odanyújtja neki szivartárcáját:

— Tessék rácvujtani — kínálja *Festetich*.

— Köszönöm, az enyém már ég.

— *Éppen* azért — feleli orrát elfordítva igen erős hangsúllyal a miniszter.

*

Amikor végül otthagya a fővárost is, minden politikájával és közügyével egyetemben és elment egyik előkelő hitelintézetbe komolyan dolgozni: azért a könyvei, meg a tolla megmaradtak szórakozásául.

Sűrűn találkozunk vele, hol mint egyszerű *Vadász*-szal, hol *Hubertus Nimród* kollegájának

kissé titokzatos vértetében: amint el-el portyázgat a napilapok tárcarovatába, mindig valami ritka nemes vadat ejtven el a nagyközönség gyönyörködtetésére.

Rendes és szorgalmas munkatársa a *Magyar Zsidó Szemle* tudományos folyóiratnak is. Itt jelent meg kiváló tanulmánya országos hírű családjáról: a *Szoferekről* és *Wahrmanokról*. Legutóbb a *Múlt és Jövő* hasábjain egy cikksorozatban az évtizedek előtt kikeresztelkedett — és most az „*öskeresztényt*“ játszó — familiákat ejtette kétségbe: — bámulatos emlékező tehetséggel. Különös specialitása a zsidó *Volklöre*. Ezer kedves apró zsidó szokást irt és magyarázott már meg. Héber nyelvtudása igen nagy segítségére van ebben az értékes munkájában. Mindenekfelett azonban páratlan és bámulatos emlékező tehetsége a leghüségesebb munkatársa teljes életében. Vajjon a *Habsburgok* valóban nem felejtettek-e semmit — amint azt egy közmondás el akarja velünk hitetni — afelett még tán lehet vitatkozni, de hogy *Vadász Ede* semmit el nem felejtett, az bizonyos. Száz esetét is ismerem a virtóz-próbáknak, amiket memoriája produkált. Azt mondom itt talán el, amelyiknek némi zsidó vonatkozása is van.

Az *Abbazia kávéházban* ő is *törzstagja volt néhai jó Eötvös Károly híres Vajda-asztalának*. Egyszer valahogy a nemesített zsidók kerültek szóba. Természetes, hogy *Vadász Ede* rögtön pontosan tudta, hogy felekezetünk kiváló dicsőségére, épp a 117-ik zsidó nemesnél tartunk.

— Meg van talán a névsora *Vadász* bátyám? — kapja el a szót egy jelenlevő ujságíró.

— Meg volt, de odaadtam egy kollegájának — mondja.

Az ujságíró szeretné az érdekes csemegét és kapacitálja az öreg urat, hogy adja oda neki is.

— Két kakasnak egy szem kukoricát, két ujságírónak egy témát: csak rossz ember vet oda — igyekszik *Vadász* szabadulni.

A vitát végül, egy fiskális fogással, maga a *Vajda* dönti el.

— A listát kiadni, *Vadász öcsém* — hagyja rá — valóban nem becsület. De fejből nekünk itt csak elmondhatod, kik a nobilett zsidók. Szóba jött, hát elmondtad. Punktum. Kinek miköze hozzá. Nem igaz, *Perl öcsém*?

— Te meg — fordult ravaszul az ujságíróhoz — vedd elő a plajbászodat és jegyezd: vajjon nem hibáz-e majd. A sorszámot is tedd mindjárt a név elibe, hadd lássuk kihozza-e a 117-es számot. Aztán a predikátum se hiányozzék ám, *Vadász öcsém!*

És az így beugrasztott *Vadász Ede* elkezdte emlékezetből felsorolni a nemesített zsidó családokat, nemesi előnevükkel együtt. Egész sereg állta kíváncsian körül az asztalt és figyelte a nem mindennapi produkciót. Amíg az ötvenedik névhez nem ért, olyan gyorsan diktált, hogy alig győzték jegyezni. Itt azonban már kissé lassult a tempó, mert két dologra is kellett ügyelnie: arra, akit még nem diktált, de már arra is, akit diktált. Vontatottan megy, de már nvolcvanas sorszámmot írnak. Itt már hosszabban kell gondolkodnia és a nagy, feszült figyelemmel meggyűlik az arc és

Eötvös 1849 márc. 23. Vadász 1849 szept. 5. 166 nap.

időnként kissé nyitva marad a száj. A társaság lélekzetfojtva lesi az agy kegyetlen tornáját, de az emlékezet bírja: néha egy prédikátumot csip el előbb és a név pattan ki önként a nyomában, vagy megfordítva: a prédikátum jön önként a név után. Az újságíró már a 96-os sorszámot írja, Vadász Ede keresi hozzá a zsidó nevest. Most már igazán nehezen megy. De nagy időre mégis elcsip egy prédikátumot:

— Lédeczy . . . lédeczy — ismétli. — A név azonban sehogy se jut eszébe hozzá.

— Pedig a név is itt forog a nyelvemen. Várjatok csak. Egy híres bécsi leánygyilkosnak is ez volt a neve. Nos, nem tud kiségiteni senki sem?

Az egész társaság hallgat.

Az öreg ur még egyszer nekigondolkozik. Szemeit lehunyja, az arc egész merev kifejezést ölt, csak az állkapcák nyílnak, tágulnak egyre jobban, jobban.

Ebben a percben valami éles roppanás vágja át a nagy csöndet. Mint amikor egy csontot kettétörnek. Utána nyomban felugrik a székről Vadász Ede. A képe rettenetesen dult, a szemei kidülledtek, de csak valami artikulálatlan hangot bír adni, mert tágra nyílt száját nem tudja becsukni. Kiugrott a két állcsontja a kapszából.

Nagy lett az izgalom, hamar orvos is került, aki bizony kissé nem igen tapintatos kézmozdulattal helyre ütötte. Persze szó sem lehetett a produkció folytatásáról. Karon fogták és kísérték haza. Az ajtóból azonban rettenetes levertségében is visszafordult:

— Lédeczy . . . lédeczy Schenk Károly — sutogta diadalmasan.

Napokig volt beteg az eset után és azóta nem is produkálja magát.

*

De ha már annyira kiemeltem, hogy milyen kiváló az öreg ur memóriája, hadd árulom el — a történeti hűség teljessége kedvéért — hogy egyszer Vadász Ede is elfelejtett valamit.

Gorovéhez kellett audienciára mennie, kinevezését megköszönni. Persze frakk, cylinder, lakkcipő: amint azt a szigorú és patricius hajlamu miniszter mindenkitől megkívánta. Gorove szokott hideg modorában fogadta:

— Örvendek, hogy kinevezhettem. Sok szépet és jót hallottam önről. És sokat várok is. Azonkívül örömeimre szolgál, hogy valakit ide vehettem magamhoz az ön felekezetéből.

Mindent megmondott már amit akart, a kegyes elbocsájtást jelentő fejbólintásba kezdett már épp bele, amikor tekintete végigsiklott az előtte parádésan, frakkosan feszítő Vadász Edén. Komor, jéghideg arcán egyszerre derűs mosoly rebbent át. Hirtelen feltűnően nyájas lett, rátette kezét a fiatal fogalmazó vállára és kedves, szívélyes hangon újból elkezdett beszélni.

— Igen. Nagyon örvendek. Valóban nagyon örvendek, hogy itt nevezhetem önt ki ebben a miniszteriumban. Itt igazán sokat várok magától. Mert, hogy őszinte legyek, ha más lenne a reszortom: nem igen tudom, hogy kinevezhetném-e.

Vadász csak nézett tágranyílt szemekkel. Mit jelent ez? Gorove azonban csak mosolygott és folytatta:

— Ugy van kedves barátom. Nem minden reszortban használhatnám magát. Például tegyük fel, hogy történetesen külügyminiszter vagyok, akkor egész bizonyos, hogy egyáltalán ki se nevezhetem. A diplomáciai pályára megvallom, egy csöppet sem tartom alkalmasnak. Mert minden diplomatának első és legfőbb kötelessége — fejezte be metsző gunnyal a miniszter — hogy jól begombolkozzék . . .

Vadász végig nézett magán és lángvörös lett. Mert bizony diplomatának sehogy se volt begombolkozva, de még közönséges halandónak is — nagyon hiányosan.

Egyszer tehát Vadász Edével is megesett, hogy elfelejtett valamit.

*

Megesik-e vele vajjon még egyszer? Mert nagyon szeretném, ha ezt a róla irt cikkemet is elfelejtenél . . .

Dr. Reiner Imre.

Az elbocsátott tanerők érdekében

indított akciónk a zsidó társadalom legszélesebb érdeklődése mellett mind nagyobb hullámokat ver. Tömegesen kapjuk nemeslelkű testvéreink ajánlatait e zsidóságuk miatt üldözött kulturmunkások érdekében. A mult számunkban kimutatott félszáz címen kívül e héten a következő új ajánlatokat kaptuk:

i. Állást ajánlanak:

46. Kovacini Rófh Nándor gyáros, Bp., V., Erzsébet-tér 4. egyetemi hallgatót keres.

47. Friedmann Naftali Adony, 6 éves kislány mellé, vallásos tanítónőt keres.

48. Dr. Rein Aron, I. oszt. főtörzsorvos Bp., VI., Arany János-u. 33.

49. Dickmann Jenőné Bp., VI., Andrassy-ut 109, 10 és 12 éves leánykák mellé német-francia tudású nevelőnőt keres.

50. Csillag Gusztáv Cegléd, két kislány mellé németül tudó tanítónőt keres.

51. Szegő Pál nagykereskedő, Nagykanizsa, 8 éves fia és 10 éves leánya mellé német és zongora tudású nevelőnőt keres.

52. Pártos Jenő bankigazgató Nyiregyházára 8 éves fiú és 10 éves leánya mellé német és francia tudású nevelőnőt keres.

53. Pick Ernő Cserena-pusztá, u. p. Decs, Tolna megye, elemi isk. gyermekei mellé tanítónőt keres.

54. Gedő Adolf Budapest, IX., Pipa-u. 6. II. 14., 6 és 9 éves gyermekek mellé egész napi elfoglaltságra teljes ellátással és fizetéssel nevelőt keres.

55. Dr. Löw Lipót Báthori-u. 5. II. 9. perfekt magyar-német, gyors- és gépirónőt keres.

56. Klein Jenőné Nyiregyháza, Bessenyei-tér 1. Két leányka mellé német-francia és zongora tudású nevelőnőt keres.

57. Gajári Leoné német, francia, zongora tanárnőt keres, IV., Korona-utca 3. IV. em. 4. 2—3 óra között kereshető fel.

58. Ecker József kereskedő, Anker-palota, keres délutánra tanítónőt egy V. elemista mellé. Tel. 39—71.